

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 4.

De omstandigheden die in de bron beschreven worden, kunnen worden gebruikt om een verklaring te geven voor het ontstaan van de Opstand.

2p 11 Leg uit welke verklaring dat is.

Historici maken graag gebruik van beschrijvingen van buitenlandse bezoekers om onderzoek te doen naar het dagelijks leven in de Republiek, maar behandelen de informatie daaruit altijd met enige voorzichtigheid.

2p 12 Geef hiervoor een verklaring.

Gebruik bron 5.

Een bewering:

De uitbreiding van het paleis in Versailles past bij de politieke ambitie van veel vorsten aan het eind van de zeventiende eeuw.

3p 13 Ondersteun deze bewering door:

- aan te geven wat die politieke ambitie inhoudt en
- twee redenen te noemen waardoor de uitbreiding van het paleis in Versailles voor de Franse koning bijdraagt aan die politieke ambitie.

Gebruik bron 6.

Willem Frederik wil het ancien regime aanpassen op een manier die past bij een kenmerkend aspect van die tijd.

3p 14 Noem dit kenmerkend aspect en licht dit toe met twee voorbeelden uit de bron.

Gebruik bron 7 en 8.

De Franse politieke denkers in de achttiende eeuw worden beïnvloed door de ideeën van de Verlichting. Desondanks wordt er verschillend gedacht over de praktische uitvoering van de wetgevende macht.

4p 15 Geef aan dat Rousseau en Sieyès verschillen in hun visie over uitvoering van de wetgevende macht in de praktijk en verklaar dit vanuit het verschil in hun maatschappelijke positie.

Gebruik bron 9.

De gebeurtenissen die Maria Perkins beschrijft zijn niet de enige reden waarom deze brief door abolitionisten voor hun campagnes gebruikt kan worden.

2p 16 Leg uit dat deze bron door de aard ervan geschikt is om de boodschap van de abolitionisten over te brengen.

Vroegmoderne tijd

bron 4

In 1564 schrijft inquisiteur Titelmans aan de landvoogdes Margaretha van Parma, plaatsvervangster van de Spaanse koning Filips II in de Nederlanden:

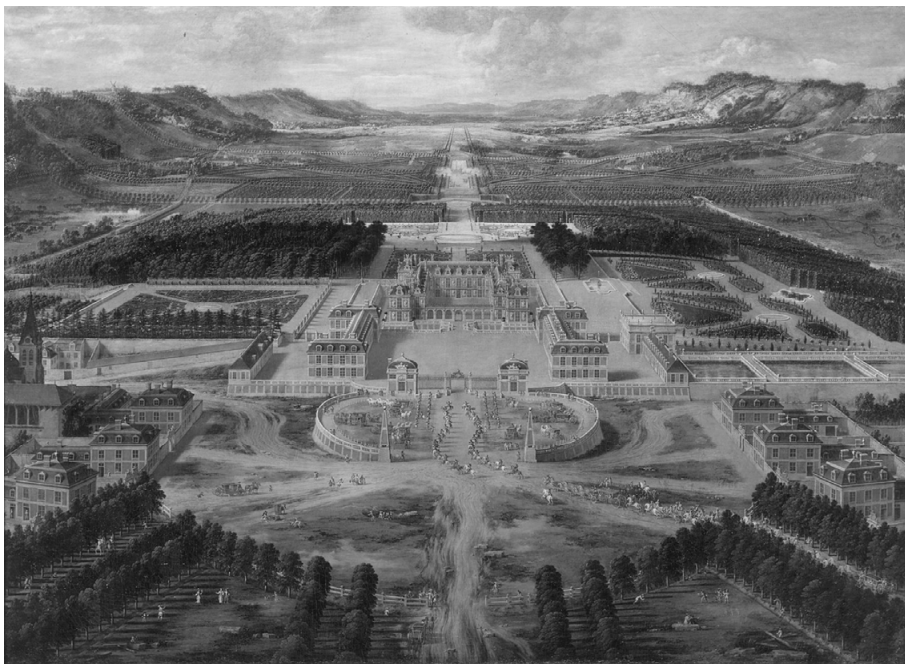
Het is waar dat ik eerder met minder vrees mensen had aangehouden met vier, vijf of zes man dan dat ik nu doe met vijftien of twintig soldaten, want ik merk dat het volk bereid is tot rebellie en rellen, zodat het nodig is de arrestaties te verrichten met meer soldaten.

Toelichting

De inquisitie was een rooms-katholieke kerkelijke rechtbank die kettters opspoorde en berechtte.

bron 5

Een schilderij uit de zeventiende eeuw van het paleis van Versailles, nabij Parijs, verbouwd tussen 1661 en 1682 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV:

Toelichting

Tijdens zijn regeerperiode (1642-1715) laat Lodewijk XIV het jachtslot in Versailles uitbouwen tot een paleis dat, naast de vertrekken voor de koning en koningin, meer dan 500 appartementen heeft voor gasten en vrienden. Tijdens de regeerperiode van Lodewijk XIV verbleven soms drie- tot tienduizend gasten tegelijkertijd in het paleis.

bron 6

Prins Willem Frederik van Oranje, de latere koning Willem I, schreef als zeventienjarige jongen op 18 april 1788 in een opstel voor zijn privéleraar:

Het beste dat een jonge vorst kan doen om zich te kunnen strelen met de gedachte dat hij in staat zal zijn tot het voeren van een voorspoedig bewind, mocht hij daartoe worden geroepen, is zich de behoorlijke kundigheid eigen te maken van alles wat tot het vervullen van zijn plicht hoort.

Alles wat hem daarvan afhoudt moet hij zorgvuldig afkappen: ijdele vermaken, vooroordelen, vleierij. Hij moet de constitutie van het land en de geaardheid van het volk goed leren kennen. Hij moet zich alle vorstelijke deugden eigen maken, te weten: godsvrucht, rechtvaardigheid en billijkheid, dapperheid, geheimhouding, voorzichtigheid, goedheid en weldadigheid. Dat laatste zonder verkwisting, een zeer gevaarlijke ondeugd.

De nadelen van de democratie of volksregering zijn dat daarbij de toestemming van een groot aantal mensen nodig is. Dat maakt het zeer moeilijk om a. geheimhouding te garanderen en b. tot verstandige besluiten te komen. Een volksregering biedt een al te grote vrijheid, die zeer dikwijls in harde slavernij verandert omdat er meestal iemand opstaat die zich meester maakt van de gedachten van het volk, en door zijn invloed over dat volk zich vervolgens tot tiran ontwikkelt. In een volksregering zijn er altijd enkele demagogen die zo veel invloed op het volk hebben, dat dit alles doet wat zij goedvinden en dus zijn die demagogen (...) tirannen. Zo worden volksregeringen al gauw de ergste aristocratische tirannieën.

bron 7

Een fragment uit het boek *Du contrat social* (Het maatschappelijk verdrag) van Jean-Jacques Rousseau uit 1762:

De soevereiniteit kan niet worden vertegenwoordigd om dezelfde reden als waarom ze niet kan worden vervreemd; ze bestaat wezenlijk in de algemene wil en de wil laat zich niet vertegenwoordigen, hij is het zelf of hij is iets anders; er is geen tussenweg. De afgevaardigden van het volk zijn dus geen vertegenwoordigers van het volk en kunnen dat ook niet zijn; ze zijn slechts lasthebbers; ze kunnen nergens een definitieve beslissing over nemen. Iedere wet die het volk niet persoonlijk heeft bekrachtigd, is nietig; het is helemaal geen wet.

bron 8

Een fragment uit een toespraak tot de Franse Nationale Vergadering van de revolutionaire politicus Emmanuel-Joseph Sieyès op 7 september 1789:

De burgers kunnen haar (de wetgevende macht) op twee manieren uitoefenen. Ze kunnen hun vertrouwen schenken aan een aantal onder hen. Zonder hun rechten te vervreemden, vertrouwen ze de uitoefening ervan toe aan anderen. Het is met het oog op het algemene nut dat ze vertegenwoordigers benoemen, die beter in staat zijn dan zichzelf het algemeen belang te herkennen en daarbij hun eigen wil te interpreteren. De andere manier (...) is persoonlijk direct mee te doen aan het maken van de wetten. Frankrijk is één geheel, en moet dat ook zijn. Alle delen zijn onderworpen aan één gemeenschappelijke wetgeving en één gemeenschappelijk bestuur. Aangezien het overduidelijk is dat vijf tot zes miljoen actieve burgers, verspreid over meer dan 25.000 vierkante mijl, helemaal niet met elkaar kunnen vergaderen, staat vast dat zij niets anders kunnen verlangen dan een wetgevende macht door vertegenwoordiging. De burgers die vertegenwoordigers benoemen, zien er dus vanaf zelf direct de wet te maken.

Toelichting

In april 1789 breekt de Franse democratische revolutie uit. Sieyès is in dat jaar lid van de Nationale Vergadering, en wordt later een van de leiders van de Revolutie.

bron 9

Op 8 oktober 1852 schrijft de Amerikaanse slavin Maria Perkins aan haar man Richard:

Lieve echtgenoot,
Ik schrijf je een brief om je van mijn ellende te vertellen. Mijn meester heeft maandag Albert aan een handelaar verkocht en mijzelf en een ander kind te koop gezet en ik wil dat je snel van je laat horen, voor de volgende verkoopdag als dat kan, al weet ik niet wanneer die is. Ik wil niet dat je tot kerstmis wacht, ik wil dat je dokter Hamilton en je meester vraagt of ze me willen kopen, dat kunnen ze nu regelen. Ik wil niet dat een handelaar me krijgt. Ze hebben me gevraagd of ik iemand wist die me wilde kopen en ik heb "nee" gezegd. Ze hebben mij naar de verkoopplek gebracht maar me niet te koop aangeboden. Een man genaamd Brady heeft Albert gekocht en is vertrokken, ik weet niet waarheen. Ze zeggen dat hij in Scottesville woont. Mijn bezittingen zijn op verschillende plekken blijven liggen en als ik word verkocht weet ik niet wat ervan overblijft. Ik verwacht niet dat ik het geluk heb dat alles goed komt, ik heb veel verdriet.
Ik ben en blijf voor altijd je trouwe echtgenote,

Maria Perkins

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.